

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐԸ

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Polybiblion թերթին մէջ ծանօթ պատմագէտ եւ արեւելագետ Վառոն Բառա աբ Վօ հրատարակած է հետեւեալ յօդուածը Les Trouvères arméniens հատորին մասին .

« Հայ բանաստեղծութիւնը , մեր ֆրանսական մտաւոր սովորութեանց համեմատ , սիրտը , ծանր , քիչ մը հանդիսաւոր կ'երեւայ . բայց խորունկ է ան , եւ անկեղծ , եւ լաւ կ'արտայայտուի հոգին ժողովրդի մը որ աւելի հնութիւն ունի քան երջանկութիւնը — Անա հաւաքածու մը որ կը պարունակէ կաորներ տաճարեւոթ բանաստեղծներու , որոնց հնազոյնները Ժ.Գ. դարէն են , եւ նորագոյնը՝ Զիվանի՝ իր ցեղին մեր օրով պատահած ազդեցութիւնը ողբացած է : Այդ կաորները քնարիբղական են , լիքով երգեր , խոյնուժներ , ողբեր , խաղեր , քանի մը կրօնական տաղերու . եւ բնութիւնը , ծաղիկներն ու պարւելիները դրուստող երգերու հետ : Աստուծոյ ընդհանուր նկարագիրը քիչ մը մթօրինակ է , կրօնական զգացումը կը տիրապետէ , երեւնալով ազգային երգերուն մէջ ու սոգորելով նոյն իսկ սիրային քերթուածները , Պատկերները՝ այս վերջիններուն մէջ՝ յաճախ կը կրկնուին ու մեր ճաշակին համար , քիչ մը ծայրայեղ են . սիրուած կինը արեւէն պակաս զեղեցիկ չէ , եւ զգացումը զոր կը ներշնչէ՝ քիչ անգամ լափրշտակութենէն վար կը մնայ : Այդ բանաստեղծութեանց մէջ կը նշմարուի ազգեցութիւնը պարսիկ բանաստեղծութեան , ուր պատկերները աշխարհ փայլուն են եւ զգացումները աշխարհ խաղաղ . բայց՝ պարսիկ բանաստեղծներուն մօտ աւելի նշւոր երանդներ կան հրաշքի մէջ , եւ մանր սմանութիւններու աւելի սիրուն , արտայայտութեան մէջ՝ աւելի այլազան :

Իւրաքանչիւր բանաստեղծի գործէն քաղուած կտորներու սկիզբը դրուած է հեղինակին կենսագրութիւնը , ինչ որ պատմական ճշմարիտ արժէք մը կուտայ այդ զրքին : Այդ կենսագրութիւններ եւ կտորներուն թարգմանութիւնը պարտական ենք Պ. Ա. Չօգանեանին , որ Արեւելքով հետազոտող Փարիզցիներուն քաջածանօթ է , եւ բարձր յարգանքք արժանի՝ այն եռանդին համար զոր ցոյց կուտայ ամէն քանի մէջ որ կարող է իր ցեղին տառապանքները նուազեցնել կամ պատիւը բարձրացնել :

"ՕՐԻՆԵԱԼ ԵՍ ԴՈՒ ԻՎԱՆԱՅՍ...»

Մարիամ , այս անկողինն վրայ երբ նրաքի ու ես առջեւիդ գործիք վրայ ծրնաղիք համբուրեմ խած երակներն : Այդ ձեռքերդ որոնցմէ յոյս կը ծուր , Մարիամ . սաք զբրտեմներու օսկ կը զգամ եակ մ'որ լուռ , արիւնք ումայ ումայ կը խրմէ : Այն գիշերէն՝ երբ մագերդ այդ բարձիդ վրայ Անիուքորէն յեղուցած՝ Սոցդ հանգիսին բացիւր , եւ բուռն հանգիսէն Քրթիմ մ'առաւ իւնեմերդ վար հոսեցաւ , եւ կուտարիւնըդ մեռաւ : Արագնիդ մէջ ու ալեւուրդ երկնային , Այն գիշերէն քարթիւններն կոպեմուդ Մեղր կարեց . դու եղար Հեզամամբոյր , լուսակեաց Լուսափնուր եզ աղաւնեակ մը եղար՝ Որ արեւուն օսկ կը լքովրած կ'երագէ Շինութեան վրայ նոր բլրին : Կի դիտեմ արդ Լաղցրիկ հիւծումն այսեմուդ , եւ բաց շաղկիւղ մեռէ ծիծելդ՝ որոնց մէջ Կը բաժնուր կ'անցի եւ դու Բաժնուր լով մայր կ'ըլլայ : Մեկ մի քաղկին մէջ երակիդ ես կը զգամ Տրփիւնը նայն իմ սրբիս , եւ բողբոջումը արիւնիւ մաղկիկն՝ Որուն բուրումը կ'արշեցնէ զեւ եւեկ եւ սեւն է մեր երկուքին :

... Մեմենա՛յ ըլլաս , Մարիամ . Դու որ անհուն գորովով Կողերդ ինձի կուտայ եւ ո՛սկերդ ուրիշ Ոսկր մ'հաւար կը կոտիս . Դու որ կ'ըլլաս ամենէն Մաւուր ակօսն ակօսներէն բեղնուոր , Ու ամենէն չճաղ քաղաք՝ Բոյոր Թաղաւնեւն շաւտին , Մեմենա՛յ ըլլաս յափնեան . Դու որ՝ ըրիզն՝ կը կրիս — Խեփորին մէջ ինչպիս մարգրիս մը ապնի — Աստուածաժայ Մարդ խորն այդ արգանիդ՝ Մեմենա՛յ ըլլաս , Մարիամ :

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

